

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دیپلماسی عمومی

و

سازمان های اطلاعاتی

تألیف

مهدی نورمحمدی - وحید انزلی

معاونت پژوهش

دانشگاه اطلاعات و امنیت ملی

۱۳۹۵

عنوان و نام پدیدآور : دیپلماسی عمومی و سازمان‌های اطلاعاتی / تألیف مهدی نورمحمدی، وحید انواری
 مشخصات نشر : تهران: مؤسسه چاپ و انتشارات دانشگاه اطلاعات و امنیت ملی، ۱۳۹۵
 مشخصات ظاهری : ۲۰۴ ص، ش. ۲۷۵
 وضعیت فهرست‌نویسی : فیبا
 موضوع : دیپلماسی -- تاریخ
 موضوع : سازمان‌های اطلاعاتی -- تاریخ
 موضوع : روابط بین‌الملل -- تاریخ
 شناسه افزوده : دانشگاه اطلاعات و امنیت ملی. معاونت پژوهش و تولید علم
 شناسه افزوده : دانشگاه اطلاعات و امنیت ملی
 رده‌بندی کنگر : ۱۳۹۵ ۹۴ د / JZ۱۳۰۵
 رده‌بندی دیویی : ۳۲۷/۱۲
 شماره کتابشناسی : ۴۲۴۳۱۵۹

مشخصات:

عنوان: دیپلماسی عمومی و سازمان‌های اطلاعاتی

تألیف: مهدی نورمحمدی - وحید انواری

ناشر: مؤسسه چاپ و انتشارات دانشگاه اطلاعات و امنیت ملی

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

تاریخ انتشار: ۱۳۹۵

نوبت چاپ: اول

بها: ۱۲۰,۰۰۰ ریال

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۵۰۲۲-۳-۳

تهران: صندوق پستی ۱۴۳۸-۱۶۷۶۵

اثر حاضر برگرفته از پایان‌نامه مقطع کارشناسی دانشجو در دانشگاه اطلاعات و امنیت ملی می‌باشد که با تسهیلات معاونت پژوهش و تولید علم به چاپ رسیده است.

«تمامی حقوق این اثر محفوظ است. تکثیر یا تولید مجدد آن کلی یا جزئی به هر صورت (چاپ، فتوکپی،

صوت، تصویر و انتشار الکترونیکی) بدون اجازه مکتوب ناشر ممنوع است.»

تلفن: ۲۲۴۶۹۷۳۹

مقدمه نادر

نقش‌آزینی سازمان‌های اطلاعاتی در حوزه‌ی دیپلماسی‌های سه‌گانه (رسمی، پنهان و عمومی) از جمله مباحثی است که از دید برخی کارشناسان و محققان نیاز به تجزیه و تحلیل، ارزیابی و بررسی عملکردی، به منظور شناسایی و آشکار نمودن نقش اطلاعات و سازمان‌های اطلاعاتی در فرآیندهای مربوط به دیپلماسی دارد. لذا در سیر تحول تاریخی این موضوع از ابتدای قرن هفدهم میلادی ارتباط و همبستگی بین حوزه‌های دیپلماسی و اطلاعات به منظور حفظ، تدوین و بقای یک حکومت، پیرو ضوابط اخلاقی خاصی نبود و حکومت‌ها از هر طریقی سعی در حفظ وجودیت و بقای خود داشتند. این دیدگاه در خصوص همبستگی و ارتباط بین این دو حوزه همچنان ادامه داشت تا این‌که با نزدیک شدن به نیمه‌ی قرن هفدهم و شکل‌گیری دولت-ملت‌های جدید، مناسبات و ارتباطات بین حکومت‌ها نیز وارد عرصه‌ی جدیدی در رابطه بین‌الملل گردید و لزوم ارتباط بین حوزه‌های دیپلماسی و اطلاعات کاملاً احساس شد. توسعه در روند شکل‌گیری دولت-ملت‌ها، مناسبات بین آن‌ها را نیز دچار تغییر و تحول نمود؛ کشورها به منظور جلوگیری از جنگ‌های احتمالی درصدد برآمدند تا با ارائه چهره‌ای مسالمت‌جو و خواهان صلح در نزد افکار عمومی این خواسته را عملی سازند؛ بدین

منظور در قالب فرستادن سفیران به کشورهای مختلف تلاش می‌گردید این چهره و تصویر از طریق شیوه و شگردهای خاص مورد احیاء قرار گیرد (Stempel, 2007).

با آغاز جنگ جهانی اول، ورود اطلاعات به عرصه‌ی دیپلماسی توسعه‌ی چشمگیری یافت؛ در این راستا بخش وسیعی از ابعاد دیپلماسی شامل مأموریت‌های اطلاعاتی به منظور تأمین اطلاعات برای گروه‌ها، اشخاص و حکومت‌ها در راستای برآورد اطلاعاتی از فعالیتهای، اهداف و سایر عملکردهای دشمن احتمالی تلقی می‌گردید. با ندر از جنگ جهانی اول اوج شکوفایی و نمود واقعی‌تر حوزه‌ی اطلاعات در عرصه‌ی دیپلماسی در طول حوادث جنگ جهانی دوم به چشم می‌خورد. حمله‌ی غافلگیرانه ژاپن به هنگ کونگ در دسامبر سال ۱۹۴۱م، سازمان‌های اطلاعاتی ایالات متحده را بر آن داشت تا از زیرف گسترده‌تر و دقیق‌تر اطلاعات به منظور تأمین برآوردهای اطلاعاتی برای مقابله با توطئه‌ها و تحرکات احتمالی دشمن استفاده نماید. پس از پایان یافتن جنگ جهانی دوم و تبدیل نظام بین‌الملل به یک نظام دو قطبی لازم بود تحولی همه‌جانبه‌تر در عرصه‌ی اطلاعات و دیپلماسی به وجود آید؛ لذا فعالیت اصلی قدرت‌هایی بزرگ در این نبرد، القاء و تأثیرگذاری بر اذهان عموم جامعه‌ی هدف به منظور مشروعیت‌بخشی به اقدامات خود تلقی می‌گردید (Betts, 2001: 3-1).

کنکاش در ادوار تاریخی خود گویای اهمیت نقش و جایگاه اطلاعات آن هم با معنای خاص در عرصه‌ی دیپلماسی می‌باشد که ذهن هر محقق را در این زمینه به سمت و سوی بازشناسی و تجزیه و تحلیل عملکردی اطلاعات در عرصه‌های گوناگون دیپلماسی می‌کشاند. از آنجایی که اطلاعات در بسیاری از موارد یکی از علل تحولات سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و حتی فرهنگی در زندگی اجتماعی است؛ بنابراین ضروری است که پژوهش‌های دانشگاهی در رشته‌های علوم اجتماعی به ویژه علوم سیاسی و روابط بین‌الملل و دیگر رشته‌های هم‌پیوند آن‌ها مانند تحلیل سیاست

خارجی به حوزه مطالعاتی مربوط به سازمان‌های اطلاعاتی به عنوان یک حوزه مطالعاتی دانشگاهی توجه داشته و به نقش اطلاعات به عنوان متغیری مستقل در شکل‌گیری و دگرگونی پدیده‌های سیاسی توجه کنند. از این رو، این نوشتار تلاش خواهد کرد با در نظر گرفتن اطلاعات به مثابه «متغیری مستقل»، نقش آن در حوزه دیپلماسی عمومی را بازشناسی نماید.

معاونت پژوهش

www.ketab.ir

فهرست مطالب

۳	مقدمه ناشر
	فصل اول: مفهوم‌شناسی و مبانی نظری
۱۱	مقدمه
۱۳	مفهوم دیپلماسی عمومی
۱۵	تحول مفهومی دیپلماسی عمومی در گذر زمان
۱۹	سابقه دیپلماسی عمومی در سایر کشورها
۱۹	الف) فرانسه
۲۰	ب) انگلستان
۲۲	ج) آلمان
۲۲	د) اسرائیل
۲۴	رویکردهای نظری به مفهوم دیپلماسی عمومی
۲۴	الف) واقع‌گرایی
۲۷	ب) نوواقع‌گرایی
۲۸	ج) دیپلماسی عمومی از منظر واقع‌گرایی و نوواقع‌گرایی
۲۹	د) لیبرالیسم
۳۰	ه) نولیبرالیسم
۳۱	و) دیپلماسی عمومی از منظر لیبرالیسم و نولیبرالیسم
۳۳	ز) سازه‌انگاری
۳۴	ح) دیپلماسی عمومی از منظر سازه‌انگاری
۳۴	ابزارها و مؤلفه‌های پیشبرد دیپلماسی عمومی
۳۶	الف) دیپلماسی فرهنگی
۳۸	ب) دیپلماسی رسانه‌ای
۴۰	ابزارهای دیپلماسی رسانه‌ای
۴۱	ج) دیپلماسی لایه دوم
۴۴	برنامه‌ها و سیاست‌های دیپلماسی عمومی
۴۵	الف) رابطه‌سازی

- ۴۶..... (ب) مدیریت تصویر.....
- ۴۷..... (ج) اعتبار بخشی.....

فصل دوم: سازمان‌های اطلاعاتی و دیپلماسی عمومی

- ۴۹..... مقدمه.....
- ۵۱..... نقش اطلاعات و سازمان‌های اطلاعاتی در دیپلماسی عمومی.....
- ۵۶..... الف) چالش در مسیر دیپلماسی رسمی.....
- ۵۸..... ب) تهیه اطلاعات پایه و اساسی از کشور هدف.....
- ۵۹..... ج) بازخورد گیر و بهینه‌سازی به منظور افزایش بهره‌وری برنامه‌های دیپلماسی عمومی.....
- ۶۰..... د) انکار نقش دولت در برنامه‌های دیپلماسی عمومی.....
- ۶۲..... کارکردهای اطلاعاتی دیپلماسی عمومی.....
- ۶۲..... الف) نشان.....
- ۶۵..... ب) آماده‌گری.....
- ۶۵..... ج) جمع‌آوری اطلاعات تحلیلی دقیق.....
- ۶۶..... ۱. پند سازی در نشست‌ها و همایش‌ها.....
- ۶۶..... ۲. پرسش و پاسخ‌های حاشیه‌ای مصاحبه‌ای.....
- ۷۰..... د) نفوذ و تأثیر گذاری.....
- ۷۳..... ه) براندازی نرم.....
- ۷۵..... ۱. نقش و جایگاه مؤسسات و نهادهای خارجی در براندازی نرم.....
- ۷۹..... ۲. راهکارها و راهبردهای مؤسسات خارجی در دستیابی به سطحی از براندازی نرم.....

فصل سوم: شیوه‌ها و شکردهای سازمان‌های اطلاعاتی در فرآیند دیپلماسی عمومی

- ۸۱..... مقدمه.....
- ۸۳..... اتخاذ پوشش و عادی سازی.....
- ۸۷..... الف) توجیه آگاهانه.....
- ۸۷..... ب) توجیه نا آگاهانه.....
- ۹۰..... بهره‌گیری از ظرفیت نخبگان و عموم به منظور جریان سازی.....
- ۹۴..... ارائه و انتشار گزارشات محرمانه برای مدیریت افکار عمومی.....
- ۹۶..... شبکه سازی از نخبگان.....
- ۹۹..... الف) ایجاد و استفاده از پتانسیل مؤسسات و نهادهای غیردولتی.....

- ۱۰۰..... (ب) ایجاد و استفاده از پتانسیل شبکه‌های اجتماعی
- ۱۰۲..... راهاندازی و حمایت از رسانه‌ها

فصل چهارم: دیپلماسی عمومی در جمهوری اسلامی ایران

- ۱۰۹..... مقدمه
- ۱۱۰..... بررسی عملکرد جمهوری اسلامی ایران در عرصه دیپلماسی عمومی
- ۱۱۲..... (الف) دهه اول انقلاب اسلامی و شناسه‌های دیپلماسی عمومی
- ۱۱۲..... ۱. تشدید رویارویی انقلاب اسلامی و آمریکا
- ۱۱۳..... ۲. حمله عراق به ایران
- ۱۱۴..... (ب) دهه دوم انقلاب و شناسه‌های دیپلماسی عمومی
- ۱۱۵..... (ج) دهه سوم انقلاب و شناسه‌های دیپلماسی عمومی
- ۱۱۶..... (د) دهه سوم انقلاب بازگشت به ارزش‌های انقلابی
- ۱۱۸..... مؤلفه‌ها و ابزارهای دید سیاسی جمهوری اسلامی ایران
- ۱۱۹..... (الف) دیپلماسی رسانه‌ای جمهوری اسلامی ایران
- ۱۲۱..... آسیب‌شناسی دیپلماسی رسانه‌ای جمهوری اسلامی ایران
- ۱۲۳..... (ب) دیپلماسی فرهنگی جمهوری اسلامی ایران
- ۱۲۳..... ۱. سازمان‌های دیپلماتیک
- ۱۲۶..... ۲. سازمان‌های علمی-آموزشی
- ۱۲۹..... ۳. سایر سازمان‌ها
- ۱۳۲..... نقش سازمان‌های اطلاعاتی جمهوری اسلامی ایران در پیشبرد دیپلماسی عمومی

فصل پنجم: بررسی دیپلماسی عمومی غرب علیه جمهوری اسلامی ایران

- ۱۳۹..... مقدمه
- ۱۴۰..... برنامه‌ها و سیاست‌های دیپلماسی عمومی غرب علیه جمهوری اسلامی ایران
- ۱۴۳..... (الف) تبادلات مردمی
- ۱۴۵..... (ب) حمایت پنهانی از نخبگان و گروه‌های مرجع و اعطای بورس‌های تحصیلی به آنان
- ۱۵۲..... (ج) حمایت، کمک و آموزش به برخی سازمان‌های غیردولتی و اعضای آن
- ۱۵۳..... ۱. بنیاد موقوفه ملی برای دموکراسی
- ۱۵۵..... ۲. بنیاد جامعه باز سوروس
- ۱۵۷..... ۳. شورای فرهنگی بریتیش کانسل

۴. مؤسسه جیمنا ۱۵۸
۵. مؤسسات پژوهشی احزاب در آلمان ۱۶۰
۶. مؤسسه گونه ۱۶۰
- د) حمایت از رسانه‌های دیداری، شنیداری و نوشتاری ۱۶۱
۱. دیپلماسی رسانه‌ای ایالات متحده ۱۶۳
۲. دیپلماسی رسانه‌ای اتحادیه اروپا ۱۶۸
۳. دیپلماسی رسانه‌ای بریتانیا ۱۷۰
۴. دیپلماسی رسانه‌ای آلمان ۱۷۲
۵. دیپلماسی رسانه‌ای اسرائیل ۱۷۳
۶. دیپلماسی رسانه‌ای فرانسه ۱۷۶
- نقش سازمان‌های اطلاعاتی غربی در پیشبرد برنامه‌های دیپلماسی عمومی در جمهوری اسلامی ایران ۱۷۸
- راهکارهای نهادهای اطلاعاتی جمهوری اسلامی ایران در قبال برنامه‌های دیپلماسی عمومی غرب ۱۸۵
- منابع و مآخذ ۱۹۳